

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 42.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Нешто о постанку српског и народног позоришта.

(Наставак.)

За тим је Јоаким приповедао, како су морали у Будиму више комада представљати, па како су се српске представе много боље допадале него немачке. Одушевљење за српске представе било је тако јако, да су морали за време школског одмора пете комаде приказивати после у Коморану, у Ђуру, у Ст. Андрији, Темпшвару, Араду и Баји, па би и даље представљали, да се није био Јоаким тешко разболео, а за то време биле су се поудавале све глумице, а нових се није могло наћи.

Тада су, — рече Јоаким — и Мађари почели глумовати, ал' у Пешти нису могли успети, него су морали отићи у Дебрецин, где су их лепо дочекали, па је варош сваком глумцу и глумици из варошке благајне одредила плату. У том друштву били су: Сатмари, Сентпетери, Међери, и Лендваји, и многи други, који су после изашли на глас и постали корифеји глумаштва мађарског. Па кад је Дебрецин, који је нешто мало већи од Кикинде, допринео толике жртве на олтар богињи Талији, за што не би могла и Кикинда, са окружним местима, издржавати стално српско позориште. Еј, да сам ја само за десет година млађи, не би се придржавао тог дерног Бездина, где сам наурио оставити своје старачке кости, — већ би се доселио амо у Кикинду и дотле не би мировао, док се не би основало стално српско позориште.

Тако говораше Јоаким Вујић и сви наши гости слушали су га пажљиво и повлађивали су његовим патриотским речима.

У добром расположењу и леном разговору провелише гости наши целу ноћ и тек се у зору разиђоше.

Одушевљене речи Јоакима Вујића не прохујаше као ветар са планине.

Не знам управо, да ли исте године, или за једну годину доцније, склопили су за време школског одмора позоришну дружину правник Ника Петровић и правник Лука Лисулов.

Први комад, који је та дружина представљала, беше „Светислав и Милева.“

Представа је та била у месецу августу г. 1834. у гостионици „код златнога плуга“, која је године 1848. изгорела, а на њено место назидана је сада „Кирхнерова“ кућа.

У тој гостионици била је пространа и дугачка дворана са позорницом.

Ја сам као дете био на тој представи.

Да би боље могао видети, сместише ме, са још двоје деце, у један узвишени слепи прозор са стране, од куда сам по вољи могао посматрати и публику и позорницу.

Све, што сам ту видио и чуо, остало ми је дубоко урезано у души и у срцу, а то се не да живим речима описати и разјаснити.

Ја сам пре тога долазио на немачке представе и дворана није била за мене нешто ново; ал' тај дан као да је све било неким „волшебством“ преображено: и публика и позоришна дворана.

(Наставиће се.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Марк Вилмер*, позоришна игра у 4 чина од Ж. Санда, превод с француског — приказана у Новом Саду у суботу 8. марта о. г.)

О овој позоришној игри, као глуми, нећемо ништа више да рекнемо, доли то, да се тешко даде наћи правог разлога, зашто је баш написана. По нашем миљењу садржина је њена врло мршава: Износе се два брата, као два највећа контраста, али без икакве тенденције, просто, да се приказује, да позоришта имају једну позоришну игру у четири чина више у свом репертоару. Можда је више написана ова глума за љубав Гајетану, херцегу од Алерије и Каролини од Сен-Женеја, који су главна лица у овоме комаду.

После приказа Тоше Јовановића, који је прошле сезоне у улози Гајетановој гостовао, радознано смо очекивали, да у њој видимо и нашег једног од бољих глумаца, г. Миљковића. У Гајетану је састављено више особина, и добрих и рђавих: он је лакоуман, размечач, расипкућа, аристократа, па и размажен, међутим ипак га није добром. Управо његов предживот је прекоран, а у сва четир чина у овој позоришној игри показује се он, са малим изузетком, као прави великодушан аристократа. Г. Миљковић је доста добро схватио карактер Гајетанов, но није га ипак могао сасвим онако извести, као што улога Гајетанова захтева. У том му је сметало прво то, што се нешто теже кретао као Гајетан. Оно, истина, Гајетан је већ четрдесет година, ал' је он у срцу још млад, ма да га је многој већ поклањао и ма да је преживео већ много што-шта и преко главе претурно. Осим тога и Миљковићев начин говора, па и глас му, таван је и не одговара толико бонвивану Гајетану. Прву сметњу моћи ће г. Миљковић савладати, ал' другу, чини нам се, не. Није ни овога пута нашој замерци у главном он крив, него глас његов. Догађа се више пута, да се позоришни рецензент и публика не слажу, па тако је било и овог пута: Миљковићу је публика изразила признање на доброј игри тиме, што га је изазвала, а позоришни рецензент иште још нешто више од њега, па да му може рећи евала са чистом захвалом, иште од њега то, да Гајетана не игра на комичан начин. Гајетан није никако комична фигура, него „бонвиван“ од племенитије врсте — озбиљног и радног Ирбена, ту једину наду материну, приказао је г. Ђурђевић промишљено и добро; игра му би била још округлија, да се у љубавном заносу више одушевио; у људи озбиљних, замишљених страсти су све страсније, кад је-

данут корена ухвати. Гђца Л. Хаџићева у улози Каролининој показала је и опет, да је у доброј улози вешта приказивачица, и да улога и прилика може направити глумицу уметницу. Од како се гђци Л. Хаџићевој уступају важније и боље улоге, сваком приликом је све боља и сваки пут приказује тако, да се похвалити мора. — Гђа Ружићки као вештакиња за сваку улогу, а особито за достојанствене, не може никад бити замерке. Тако и као маркеза Вилмерска одликовала се у целини, а одкочила је високо у приказивању добре матере аристократкиње, кроз промишљеном и кроз добро изведеном игром својом. Па ко да опише онај меки и задовољни поглед њен на несташна сина Гајетина! — Г. Милојевић и гђа Милојевићка као гроф Динијер и бароница Даргландека такође се показали у своме елементу, шта више и гђца Бркићева као Дијана, у улози невине девојчице, која тек излази из намастира, одржала се добро; а складан приказ целе позоришне игре није реметили ни г. Васиљевић ни г. Петровић у својим незнатним собарским улогама, који се, међутим, поздрављају и разговарају у највећој учтивости и један другог правом титулом: господине, називају. — Публика је осим г. Миљковића одликовала изазивом и гђу Ружићку и гђцу Л. Хаџићеву и г. Ђурђевића.

М.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Двадесетпетогодишњица Николе Милана Симеоновића*, редитеља и глумца народног зем. позоришта у Загребу.) Читамо у „Србобрану:“ Ми Срби некако смо уде среће, јер наши српски уметници ретко доживе сретни онај дан, где могу рећи: Ево, хвала милом богу, навршило се четврт столећа мога рада на пољу (ма којег дела уметности било то: драмске, вајарске, сликарске или песничке уметности) . . . Једнога за другим граби нам неумитна смрт — а ипак ми највише из нашег народа реквирирамо бораца, којима се ките, диче и поносе други народи.

Ретки су ветерани — уметници српски — па зато, што је ретка слава, то смо се латили пера, да опишемо биографију једнога од тих уметника, који је на пољу драмске уметности допринео много за развој нашег позоришта — велимо нашег — јер речени јубилар само је кратко време био на српској позорници у Београду — али је зато овде пуних десет година радио неуморно, па кад кажемо нашег, то с пуним правом чинимо, јер је ово позориште до некле и наше, јер једнако допринашмо за раз-

вој тог мезимчета народног, како Хрвати тако и ми Срби — а к тому се овде збори српским језиком, којим се и Хрвати служе.

Како Хрвати тако и Срби не требају да гледају у томе какве народносне зајевеце, јер уметност не познаје народности — те нека се сви сложено ухватимо у коло, да достојно прославимо нашега великана и уметника.

Овде ћемо у кратким потезима да нацртамо живот и рад г. Милана, да и наша читалачка публика упозна његово деловање на пољу драмске уметности, којег ће славити 28. марта (9. априла) о. г.

Г. Милан родио се 6. децембра 1843. године у Будиму. Једини је син Паје и Александре Симеоновића. Отац му беше родом из Земуна, а мати из Сент-Андреје.

Његови родитељи били су имућни, али су пострадали 1848. год. кад је у земљи беснио грађански рат. Отац му је накоро умрло, а сирота мати уложила је све своје силе, само да пристогно васпита свога јединца. Своје прво знање црпио је у будимској гимназији — тадањи управитељ беше Гаснер. Но како је под Баховом системом уведен немачки језик у школе као облигата — није чудо да је наш Милан пријањао више немачком језику и — Немцима. Како му је мајка била велика љубитељица позоришта, то је и наш садањи свечар, а тада одрасли већ младих, одлазио с њоме у позориште. У њему се пробуди жеља за позориштем, те одлучно изјави матери, да он не ће даље школу полазити, већ да кани прећи позоришту и посветити се драмској уметности. Она се тому опирала, ал' је он остао конзеквентан, те је отишао са молбом своје татору градском сенатору Ј. Станковићу, да он поради код директора Карла Аледорфа, да га овај прими у везу његовог позоришног друштва. И збиља пође за руком г. Станковићу испословати му ангажман, те наш Милан ступи први пут 9. априла 1851. године на позорницу у комаду „Die Blinde von Paris“, и то са платом од 20 ф. месечно.

Наговором пријатеља му и одличног глумца Карла Шлезингера, оде у стране земље, где је био у ангажману: у Тирнави код управитеља Бема; код Шварца у Пожуну; код Целнера у Брину; код Гурњака у Тешну; код Шолца у Осеку; код Коцкија у Гмундену; код Позингера у Рајхенбергу; код Леча у Теминшвару; а 1875. године прешао је, наговором г. Бранка Стефановића, доктора медицине — српском народном позоришту у Београд — где је заступао струку љубавничку. 1876. године вршио је ратну дужност кроз три месеца, и за то је одликован ратном медаљом. Тада је прешао на овдашње народно позориште, кому је до данас остао верним и врним чланом.

За време свога глумовања упознао се са признатим и славним уметницима: Давизином и Девријеном, на Арапином Олдричем — које је уметнике са највећом пажњом гледао представљати.

Каквих је заслуга стекао г. Милан за овдашње нар. позориште, то нек сведоче ова факта; Већ 1868. године постао је редитељем драме, а као глумац — уметник увек је од опшности радо виђен и одликован био. Ту ћемо навести некоје улоге, у којима се овековечио, а то су: „Ранцави“ — Папа Флоренцио; „Фромон млади и Рислер старији“ — Делобел; „Ниниш“ — Косински; „Огледало“ — Проспер; „Покусна стрелица“ — пл. Ег; „Девојачки завет“ — Радостин; „Добри пријатељи“ — Косад; „Три ружичаста домина“ — Жорж; „Андреа“ — Префект; „Фереол“ — Истражни судца; „Доктор Клаус“ — Гринингер, и т. д. и т. д.

Његова „драматичка школа“ показала је сјајан успех, само што је иста, бог зна чијом кривњом — брзо престала. Из те школе видимо на нашој позорници врну силу гђици Грбићеву. А да је он добар учитељ, то је показао и недавно, кад је у неколико проба усавршио дилетанте за њихов позив оне вечери, кад су приликом „Села“ представљали „Љубавно писмо. Он се по том истакао, да је уметник у стварању и извађању типичних фигура на позорници, да је он, и онда кад је у салону, код куће, доказао, је, да је и врстан — учитељ.

А шта да кажемо о књижевнику Милану?

Од кад је у Загребу — написао је ове комаде: „Ветеранац“, који је представљан у нар. позоришту на дан кад су Њ. Величанства славили сребрни пир; „Аманда“, „Без бркова“, „Два Леополдовца“ и „Тврдоглавац.“ И ту је био сретне руке. Његова „Аманда“ и „Без бркова“, то су комади, који не уступају места многим и многим комадима — и они ће остати и после његове смрти у репертоару нашег позоришта, као и два Леополдовца. „Тврдоглавац“ је већ слабији од оних других комада.

Он је канио устројити позоришно друштво, које би по земљи путовало, а било као филијал овог позоришта, но зависти и снлетке не допустише тога.

Што је год радио, радио је на корист ове земље, народа и његова мезимчета. Хоће ли му народ за његов рад око унапређења драмске уметности приликом његове двадесетпетогодишњице захвалан бити — о томе ћемо се скоро уверити.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

46. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 30.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 13. МАРТА 1886.

Први пут:

ОЧАРАМИ КНЕЗ.

ШАЉИВА ИГРА У 3 ЧИНА, НАПИСАО ПЛЕЦ, ПРЕВЕО П. П.

ОСОБЕ:

Кнез Волфганг	Бурђевић.
Валберг, кнежев дворник	Милојевић.
Лекар кнежев	Васиљевић.
Тајник кнежев	Лазић.
Коморник кнежев	Стојчевић.
Први } слуга кнежев	Петровић.
Други }	В. Димитријевић.
Вилхелм Фрим, чизмар	Добриновић.
Фримовица вилхелмова мати, сиромашна удовица	Ј. Добриновићка.
Евица, кћи управитеља дворског	М. Максимовићева.
Грофица Бернау, дворкиња	Д. Николићева.
Прва } дворкиња	С. Миљковићка.
Друга }	С. Бркићева.
Трећа }	Д. Бандобранска.

Маршал, више дворкиња, коморкиња, слугу, ловаца. — Збива се: први и трећи чин у стану чизмаревом, други у двору кнежевом. — Започиње се у вече, а свршује се други дан у јутру.

У суботу 15. марта по други пут: „ЛУДВИГ XI.“ Трагедија у 5 чинова, написао Казимир Делавињ, с француског превео Јован Ђорђевић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.